

(Ф 03.02 – 110)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

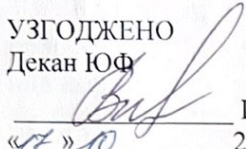
Національний авіаційний університет

Юридичний факультет

Кафедра кримінального права і процесу

УЗГОДЖЕНО
Ф.В.О. Декан ЮФ

Ірина СОПІЛКО
«17» 10 2022 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

Анатолій ПОЛУХІН
«17» 10 2022 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Судова медицина та психіатрія»

Освітньо-професійна програма: «Правознавство»

Галузь знань: 08 «Право»

Спеціальність: 081 «Право»

Форма навчання	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	5	120/4,0	17	34	-	69	-	-	диф.залік 5
Заочна	5, 6	120/4,0	4	8	-	108	1 К.р-6 с	-	диф.залік 6

Індекс: НБ-9-081/22-3.7

НБ-9-081з/22-3.7

СМЯ НАУ РП 13.01.03-01-2022

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Судова медицина та психіатрія»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 13.01.03-01-2022
		стор. 2 з 11	

Робочу програму навчальної дисципліни «Судова медицина та психіатрія» розроблено на основі освітньо-професійної програми «Правознавство», навчальних та робочих навчальних планів № РБ-9-081/22, НБ-9-081/21 та № РБ-9-081з/22, № НБ-9-081з/21 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 081 «Право» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив
 професор кафедри кримінального
 права і процесу, професор _____ Оксана Панова

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри кримінального права і процесу, протокол № 7 від «22» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ Софія Лихова

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Правознавство», спеціальності 081 «Право» – кафедри господарського, повітряного та космічного права, протокол № 10 від «22» 08 2022 р.

Гарант освітньо-професійної програми _____ Любов Нецька

Завідувач кафедри _____ Любов Нецька

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради ЮФ НАУ, протокол № 7 від «15» 09 2022 р.

Голова НМРР _____ Вадим Вишневецький

Рівень документа – 3б
 Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	4
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	5
2. Програма навчальної дисципліни	5
2.1. Зміст навчальної дисципліни	6
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля	6
2.3. Тематичний план	7
2.4. Завдання на контрольну роботу ЗФН.....	8
2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи	9
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	10
3.1. Методи навчання	10
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	10
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет	10
4. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань та вмінь	10

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Судова медицина та психіатрія» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених наказом ректора від 29.04.2021 № 249/од, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.

Дисципліна «Судова медицина та психіатрія» належить до вибіркових дисциплін, які забезпечують формування у студентів необхідних знань, умінь, навичок щодо медичних та біологічних питань, які виникають в процесі розслідування та судового розгляду кримінальних справ, психічні розлади, які мають правове значення у кримінальному та цивільному судочинстві.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів необхідних знань з організаційнопроцесуальних основ судово-медичної та судово-психіатричної експертизи, з основ судово-медичної травматології, токсикології, експертизи речових доказів, вивчення психопатологічних станів та їх судово-психіатрична оцінка.

Завданнями навчальної дисципліни є вироблення у студентів вміння використовувати на практиці дані судово-медичної та судово-психіатричної експертизи для вирішення питань, що виникають в правовій діяльності.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна:

ПРН04. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН05. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

ПРН20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у

процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов..

ЗК-2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ФК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

ФК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

ФК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

1.4. Міждисциплінарні зв'язки.

Дана дисципліна базується на знаннях таких дисциплін, як Деонтична логіка, Теорія держави і права, Кримінальне право України, Кримінальне процесуальне право України.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з 1 навчального модулю, а саме:

– навчальний модуль № 1 «Судова медицина та психіатрія».

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль № 1 «Судова медицина та психіатрія»

Інтегровані вимоги модуля №1: у результаті вивчення першого модуля здобувач повинен знати основні категорії в судовій медицині та психіатрії. Здобувач повинен вміти розпізнавати закономірності виникнення слідів злочину.

Тема 1. Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи.

Предмет, метод і система судової медицини. Завдання судово-медичної експертизи. Права та обов'язки судово-медичних експертів. Об'єкти судовомедичної експертизи. Види судово- медичних експертиз.

Тема 2. Судово-медична травматологія.

Види травматизму. Судово-медична класифікація ушкоджень та їх ознаки. Ушкодження тупими предметами, механізм їх утворення. Загальна характеристика ушкоджень тупими предметами. Ушкодження гострими предметами. Механізм утворення та їх морфологічна характеристика. Транспортна травма. Вогнепальні ушкодження, їх особливості в залежності від відстані пострілу. Ушкодження з мисливської зброї. Значення огляду одягу при експертизі вогнепальних ушкоджень. Відмінність прижиттєвих від посмертних ушкоджень.

Тема 3. Судово-медична танатологія.

Умирання та смерть. Клінічна та біологічна смерть. Ймовірні та достовірні ознаки смерті. Судово-медична класифікація смерті. Ранні та пізні трупні явища.

Документація судово-медичної експертизи трупа. Особливості експертизи трупів невідомих осіб, розчленованих, скелетованих та ексгумованих.

Первинний огляд трупа на місці його виявлення та питання, які вирішуються судово-медичним експертом.

Тема 4. Судово-медична експертиза у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія).

Поняття про кисневе голодування, асфіксію та механічну асфіксію. Стадії зажиттєвого перебігу асфіксії. Класифікація механічних видів асфіксії. Загальноасфіксічні ознаки.

Повішення, видові його ознаки: зашморги, їх види та варіанти накладання. Діагностика повішення. Різниця між зажиттєвою та посмертною странгуляційною борозною. Задушення петлею, видові ознаки, особливості ходу странгуляційної борозни. Діагностика смерті від задущення петлею. Ознаки боротьби та самооборони.

Задущення руками, ознаки та діагностика цього виду механічної асфіксії в залежності від особливостей механічного фактора (м'який предмет чи руки).

Попадання сторонніх предметів та блювотних мас у дихальні шляхи. Асфіксія компактними та сипучими речовинами. Діагностика зажиттєвості попадання сторонніх предметів у дихальні шляхи. Здавлення грудей і живота, причина смерті, ознаки цього виду асфіксії.

Утоплення. Ушкодження від дії фізичних факторів.

Тема 5. Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження.

Поняття про речові докази, їх значення в розкритті злочину проти життя і здоров'я особи.

Роль лікаря-спеціаліста в огляді трупа на місці події у виявленні, опису, вилученні та пакуванні речових доказів і направлення їх на дослідження.

Установи, які проводять дослідження речових доказів, у тому числі і біологічного походження. Дослідження крові.

Класифікація кров'яних слідів за формою і механізмом утворення.

Сучасні методи встановлення наявності крові: попереднє, доказове. Визначення видової, групової і статевої належності крові.

Сучасні відомості про системи крові – еритроцитарну, лейкоцитарну, сироваткову, ферментну та їх наслідування. Застосування їх та генної дактилоскопії при вирішенні індивідуальної належності крові і питань спірного батьківства, материнства, заміни дітей. Дослідження крові для вирішення походження від немовляти, вагітної жінки тощо.

Тема 6. Загальні положення судової психіатрії та організаційно-правові основи судово-психіатричної експертизи.

Предмет і завдання судової психіатрії. Об'єкти судово-психіатричної експертизи. Підстави призначення і порядок проведення судово-психіатричної експертизи. Права та обов'язки судово-психіатричних експертів. Завдання працівників судово-слідчих органів при призначенні і проведенні

судовопсихіатричних експертиз. Види судово - психіатричних експертиз. Акт судовопсихіатричної експертизи, його структура, оцінка слідчими органами і судом.

Поняття про рефлекторну діяльність і психічні хвороби. Причини психічних хвороб. Перебіг психічних хвороб. Класифікація психічних хвороб. Методика обстеження психічнохворих. Симптоматологія психічних хвороб (симптоми розладів психічних функцій - сприйняття, мислення, пам'яті, емоцій, вольової діяльності, свідомості). Основні синдроми психічних хвороб.

Тема 7. Причини виникнення і симптоматологія психічних розладів та захворювань.

Судово-психіатрична оцінка психічних розладів внаслідок алкоголізму, наркоманії і токсикоманії або психічних розладів поведінки, обумовлених вживанням психоактивних речовин (F-10 – F-19). Реактивні стани (реакції на важкий стрес і розлади адаптації – F-43). Питання судово-психіатричної експертизи виключних (виняткових) станів та інших короткочасних розладів психічної діяльності. Симуляція психічних розладів.

Тема 8. Судово-психіатрична експертиза осіб з вродженим (олігофренія) та старечим недоумством. Симуляція психічних розладів та захворювань.

Шизофренічні розлади та їх судово-психіатрична оцінка (F-20). Основні психічні розлади при маніакально-депресивному психозі (МДП) – F31 та їх судово-психіатрична оцінка. Епілепсія та її судово-психіатрична оцінка. Психічні розлади органічного походження, симптоматичні включно (F-00 – F-09).

Судинні захворювання головного мозку. Психічні розлади пізнього віку. Порушення психіки внаслідок травматичного ураження головного мозку. Захворювання центральної нервової системи внаслідок сифілісу та їх судово-психіатрична оцінка.

2.3. Тематичний план.

№ пор	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)								
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	СРС	Усього	Лекції	Практичні заняття	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Модуль №1 «Судова медицина та психіатрія»										
		5 семестр				5 семестр				
1.1	Загальні положення судової медицини та організаційно-правові основи судово-медичної експертизи	14	2	2 2	8	9	2	-	7	
1.2	Судово-медична травматологія .	14	2	2 2	8	9	2	-	7	
1.3	Судово-медична танатологія.	14	2	2 2	8	6	-	-	6	

1.4	Судово-медична експертиза у випадках кисневого голодування (механічна асфіксія)	14	2	2 2	8	6	-	-	6
1.5	Судово-медична експертиза речових доказів з об'єктами біологічного походження	14	2	2 2	8	6 семестр			
						17	-	2	15
1.6	Загальні положення судової психіатрії та організаційно-правові основи судово-психіатричної експертизи	14	2	2 2	8	17	-	2	15
1.7	Причини виникнення і симптоматологія психічних розладів та захворювань	14	2	2 2	8	17	-	2	15
1.8	Судово-психіатрична експертиза осіб з вродженим (олігофренія) та старечим недоумством. Симуляція психічних розладів та захворювань	15	2 1	2 2	8	15	-	-	15
1.9	Контрольна (домашня) робота (ЗФН)	-	-	-	-	8	-	-	8
	Підсумкова семестрова контрольна робота (ЗФН)	-	-	-	-	16	-	2	14
1.10	Модульна контрольна робота №1	7	-	2	5	-	-	-	-
Усього за семестр		120	17	34	69	120	4	8	108
Усього за навчальною дисципліною		120	17	34	69	120	4	8	108

2.4. Завдання на контрольну (ЗФН).

Контрольна робота з дисципліни виконується у шостому семестрі, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь студента при вивченні дисципліни.

Теми рефератів та завдання для виконання практичної частини контрольної (домашньої) роботи здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій, розроблених провідними викладачами кафедри.

Час, потрібний для виконання контрольної складає 8 годин самостійної роботи.

Для студентів ЗФН – завдання для виконання розробляються автором робочої програми. Навчальні матеріали затверджуються протоколом засідання випускової кафедри, доводяться до відома студента індивідуально і виконуються відповідно до методичних рекомендацій. Наприклад, номер варіанту теоретичної частини та завдання дорівнює сумі трьох останніх цифр індивідуального навчального плану студента.

2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи ЗФН.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкової контрольної роботи, розробляються провідним викладачем кафедри відповідно до робочої програми, затверджується на засіданні кафедри та доноситься до відома студентів.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання: навчальна дискусія, ноозасоби, креативні технології, інноваційні методики, дидактичні матеріали тощо.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Григус І.М., Самороков В.О., Цимбалюк В.І., Цимбалюк О.В. Г83 Судова медицина та судово-психіатричні експертизи: навчальний посібник [для студ.вищ.навч.закл.]/ Під ред. І.М. Григуса. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 208 с.

3.2.2. Ергард Н.М. Огляд трупа на місці його виявлення / Н.М. Ергард, Б.В. Михайличенко – К.: УкрДГРІ, 2017. – 24 с.

3.2.3. Герасименко О.І. Судова медицина. К.: ЦУЛ., 2018. – 630 с.

3.2.4. Судова медицина. Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар, І.А. Федотова, А.М. Біляков. – Підручник за редакцією проф. Б.В. Михайличенка., п'яте видання – Київ, ВСВ „Медицина”, 2018. – 447 С.

Допоміжна література

3.2.5. Про доцільність проведення комісійних судово-медичних експертиз на кафедрах судової медицини у закладах вищої освіти [Електронний ресурс] / Н. М. Ергард, А. М. Біляков, Б. В. Михайличенко, А. О. Плетенецька // Abstracts of V International Scientific and Practical Conference Liverpool, United Kingdom.- UDC 001.1, 8-січ-2020.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернет

3.3.1. <http://www.rada.gov.ua/>

3.3.2. <http://www.scourt.gov.ua/>

3.3.3. <http://www.kmu.gov.ua/>

3.3.4. <http://www.minjust.gov.ua/>

3.3.5. <http://www.liga.kiev.ua/>

3.3.6. <http://www.nau.kiev.ua/>

3.3.7. www.lawukraine.com

3.3.8. www.pravovik.com.ua

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СТУДЕНТОМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Оцінювання окремих видів виконаної студентом навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Судова медицина та психіатрія»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 13.01.03-01-2022
		стор. 10 з 11	

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Максимальна кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
	Модуль №1	
	5 семестр	5, 6 семестр
Відповідь на практичному занятті з основних питань (з врахуванням СРС), розв'язання задач, складання процесуальних документів	106×7 = 70	106×4 = 40
Виконання експрес-контрольної роботи (з врахуванням СРС)	56×2 = 10	10
Виконання та захист контрольної роботи	-	20
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 студент має набрати не менше</i>	<i>48 бали</i>	-
Виконання модульної контрольної роботи №1	20	-
Підсумкова семестрова контрольна робота	-	30
Усього за модулем №1	100	100
Семестровий диференційований залік	100	100

4.2. **Залікова рейтингова оцінка** визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

4.3. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки студента.

4.4. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка заноситься до залікової книжки та навчальної картки студента, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./Е** тощо.

4.5. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

Система менеджменту якості.
Робоча програма навчальної дисципліни
«Судова медицина та психіатрія»

Шифр
документа

СМЯ НАУ РП 13.01.03-
01-2022

стор. 11 з 11

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище, ім'я, по батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				